

Projectplan ontheffing Wet natuurbescherming

Dokter van Noortstraat 7, Lienden

Projectcode: P03822

Versie: 1.0

Colofon		
Titel:	Projectplan Ontheffing Wet Natuurbescherming Dokter van Noortstraat 7, Lienden	
Projectcode	P03822	
Versie:	1.0	
Datum	11-12-2023	
Opdrachtgever:	Fase-X Moermanhof 26 7315 BZ Apeldoorn	
Uitvoerder		
	GRAS Advies bv	
	Bedrijvenpark Twente 412	Huismanstraat 6
	7602 KM Almelo	6851 GT Huissen
Email:	ecologie@grasadvies.nl	
Website:	https://grasadvies.nl/	
Contactpersoon:	■■■■■	
Telefoon:	074 - ■■■■■	
Email:	■■■■■@grasadvies.nl	

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	4
2	Huidige situatie en ontwikkeling	5
2.1	Huidige situatie	5
2.2	Toekomstige situatie	5
2.3	Werkzaamheden.....	6
3	Natuurwetgeving.....	7
4	Verbodsbepalingen.....	8
5	Achtergrond van de inventarisatie	9
5.1	Resultaten van de inventarisatie	9
5.1.1	Vleermuizen	9
5.1.2	Huismus	9
6	Effecten van de werkzaamheden	11
7	Wettelijk belang en alternatievenafweging	12
8	Maatregelen	13
8.1	Mitigerende en compenserende maatregelen	13
9	Gunstige staat van instandhouding	14
9.1	Gewone dwergvleermuis	14
9.2	Laatvlieger	15
9.3	Huismus	16
10	Conclusies en aanbevelingen.....	17
11	Literatuur.....	18

Bijlagen

Bijlage 1: Foto's projectgebied

1 Inleiding

De initiatiefnemer is voornemens een verbouwing en uitbreiding uit te voeren van het pand aan de Dokter van Noortstraat 7 te Lienden.

Bij dergelijke ruimtelijke ingrepen dient rekening gehouden te worden met beschermde gebieden, houtopstanden en plant- en diersoorten. De Wet natuurbescherming omvat de regelgeving betreffende deze soorten en gebieden. De Wet natuurbescherming is van kracht sinds januari 2017 en vervangt de drie oude wetten: 'Natuurbeschermingswet 1998', 'Boswet' en 'Flora- en Faunawet'. Doelstelling van de Wet natuurbescherming is bescherming van de biodiversiteit, decentralisatie van verantwoordelijkheden en vereenvoudiging van regelgeving.

Uit de resultaten van de verkennende onderzoeken (quickscans) flora en fauna van het projectgebied (GRAS-advies, 2022) blijkt dat in het projectgebied mogelijk huismussen, gierzwaluwen en vleermuizen voorkomen. Op basis hiervan is besloten nader onderzoek naar deze soortgroepen uit te voeren. Hierbij is het gebruik van de locatie als verblijfplaats van huismus en vleermuizen (gewone dwergvleermuis en laatvlieger) vastgesteld. Beide soorten zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming. Voor de uitvoering van de geplande activiteiten is een ontheffing van de Wet natuurbescherming noodzakelijk.

Doelstelling rapport

Dit projectplan bundelt de gegevens uit eerdere onderzoeken, beschrijft de mitigerende en compenserende maatregelen en geeft aan waar gegevens, werkzaamheden en maatregelen relevant zijn m.b.t. de aanvraag van een ontheffing op de Wet natuurbescherming.

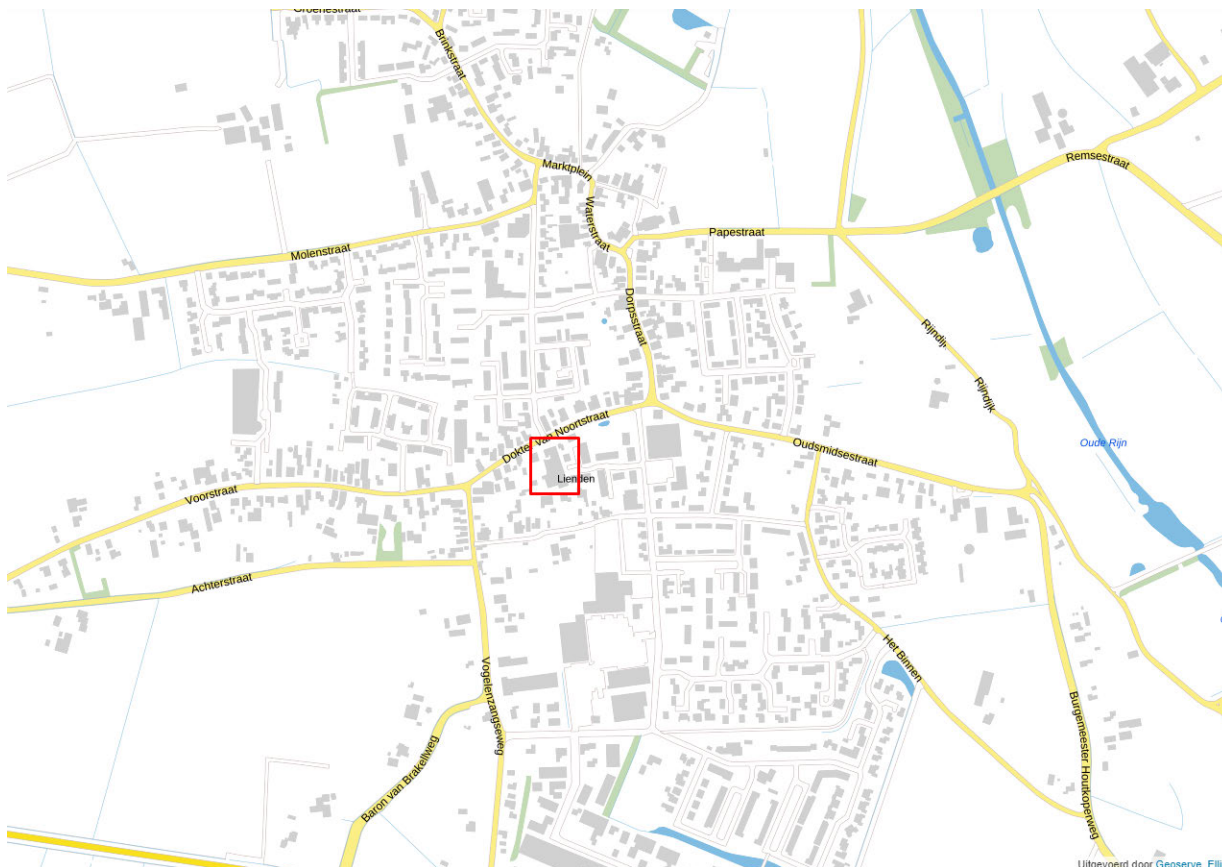
GRAS advies

GRAS Advies voert verkennende veldonderzoeken uit volgens de geldende soortprotocollen. De betrokken medewerkers van GRASAdvies zijn middels opleiding en ervaring bevoegd voor de verrichte werkzaamheden. Daarnaast is het project uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van GRAS Advies. Het kwaliteit managementsysteem van GRAS Advies is ISO NEN-EN-ISO 9001:2015 gecertificeerd.

2 Huidige situatie en ontwikkeling

2.1 Huidige situatie

Het projectgebied is gelegen in de provincie Gelderland aan de Dokter van Noortstraat 7 te Lienden (afbeelding 2.1). Het is gelegen in het centrum van het dorp en is omgeven door wegen en bebouwing. In de huidige situatie is het projectgebied een areaal met daarop een winkelpand met daaraan vast een woonhuis. Op de tuin van de woning na, is het gehele areaal bestraat.

Afbeelding 2.1 Huidige situatie projectgebied (rode kader).

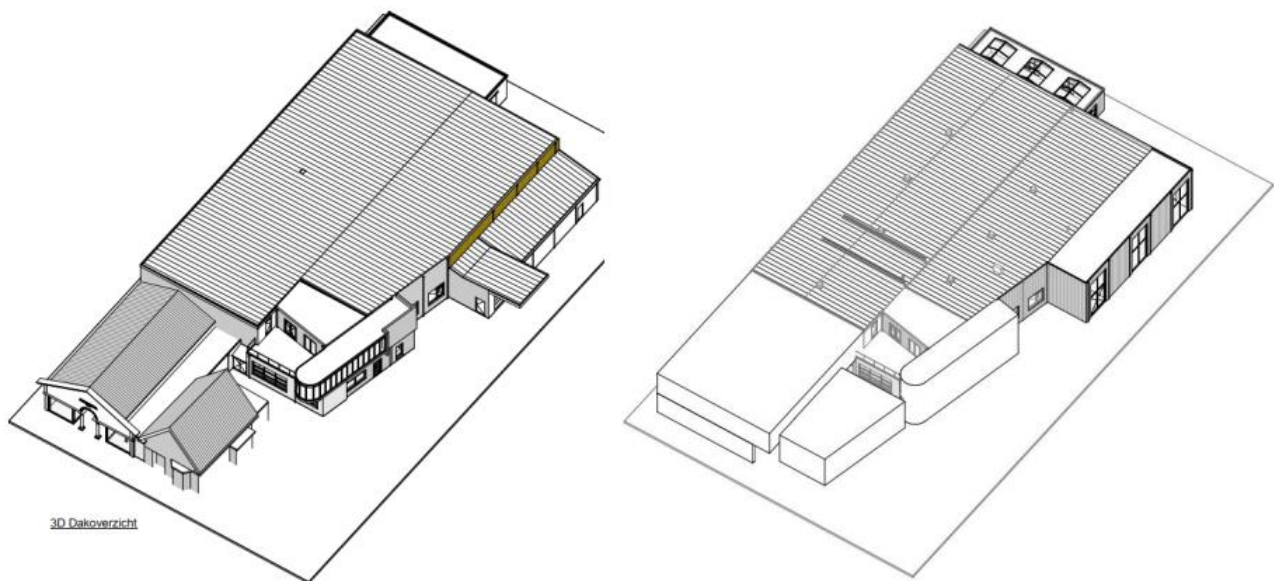
2.2 Toekomstige situatie

De showroom van het bedrijf is inmiddels meerdere jaren achter gebleven in ontwikkeling, door deze verbouwing geven we positief impuls kunnen we een onze klanten op de huidige locatie blijven ontvangen, iets wat we als familie bedrijf als sinds 1892 hier doen. De plannen van de verbouwing zijn zo ontwikkeld dat de verduurzaming een belangrijk onderdeel is geworden van deze plannen. Zo wel op het gebied van duurzame energie gebruik en opwekking als op fysieke vergroening aan de buitenzijde van het pand is gedacht, hierdoor zal de nieuwe situatie beter in de omgeving passen, op flora & fauna / warmte gebied evenals op zakelijk gebied. Als Betuws en lokale ondernemers is het in algemeen belang dat ook werkgelegenheid geborgd blijft als onderdeel van een duurzame samenleving in Lienden en daar buiten.

De initiatiefnemer is voornemens de bebouwing uniformer te maken, met een iets groter volume. De woning zal in de toekomst worden gebruikt als stoffenhuis. In het ontwerp is veel glas verwerkt. Het deel van de huidige winkel wordt rechter. Door ook in de toekomst een scheiding te houden tussen de twee gebouwen, wordt voorkomen dat het geheel eruit komt te zien als een groot bedrijfspand. De exacte werkzaamheden en planning zijn nog niet bekend. Zie afbeelding 2 en 3 voor respectievelijk de huidige - en een schets van de toekomstige situatie.

2.3 Werkzaamheden

De werkzaamheden welke uitgevoerd gaan worden zijn: per direct 50% van onze direct Gas energie vervangen voor full electric, door zowel in pandig als op exterieur gebied de schil van het pand te verwijderen en te vervangen voor een nieuwe duurzame met een isolatie waarde passend bij de toekomst zullen we veel energie kunnen besparen. De bestaande uitbouw aan de achterzijde zal zowel intern als extern volledig verduurzaamd worden en eveneens worden voorzien van het max. beschikbare zonnepanelen. Voor een deel van de gevel zijn plannen in ontwikkeling voor het aan brengen van 'groene beplanting' zo wel direct als indirect eveneens als het verwijderen van een groot deel van de bestrating aan de achterzijde ten behoeve van het aanleggen van een groene zone voor het beter passen in de toekomstige hitte bestendigheid.

Afbeelding 2.2. Huidige situatie (links) en toekomstige situatie (rechts).

De voorgenomen werkzaamheden hebben naar verwachting effect op beschermde soorten. Deze effecten worden beschreven in hoofdstuk 6. Maatregelen om deze effecten te beperken (mitigeren) of te compenseren, worden beschreven in hoofdstuk 8.

3 Natuurwetgeving

Vanaf 1 januari 2017 is in Nederland de Wet natuurbescherming in werking getreden. De wet vervangt drie wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en Faunawet. Met het van kracht worden van de nieuwe wet worden de provincies het bevoegd gezag. Alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, blijft het Rijk (Ministerie van Economische Zaken) het bevoegd gezag. De Wet natuurbescherming bestaat uit drie onderdelen: de bescherming van soorten, de bescherming van Natura 2000-gebieden en de bescherming van bosopstanden. De bescherming van soorten is verdeeld in drie categorieën: soorten van de Vogelrichtlijn, soorten van de Habitatrichtlijn en overige soorten. Voor dit rapport is gewerkt met de actuele wettekst geldend vanaf 1 juli 2021 (Overheid, 2021). Het uitgevoerde verkennend en daaropvolgende aanvullend onderzoek wijst uit dat er geen effect op beschermde gebieden (Natura 2000 of Natuurnetwerk Nederland) te verwachten is. In het rapport van het verkennend onderzoek wordt de mogelijkheid genoemd dat door woningbouw en meer verkeersbewegingen een toename van de stikstofemissie te verwachten valt met mogelijk een negatief effect op de Natura 2000-gebieden. Uit de daarom uitgevoerde AERIUS-stikstofberekening is een stikstofdepositie van 0,00 mol/ha/jaar in natura-2000 gebieden gekomen (GRASAdvies 2022).

Gezien de grote afstand tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied (5 km) is een nadelig effect niet aannemelijk. De beide onderzoeken concluderen dat een effect op beschermde soorten wel mogelijk is. Er zijn geen bosopstanden op het terrein aanwezig, zodat geen effect op beschermde bosopstanden te verwachten is. In volgende hoofdstukken wordt nader ingegaan op de effecten op beschermde soorten.

Afbeelding 3.1 Ligging NNN (groen gestreept vlak) en het N2000 (groene vlakken) ten opzichte van het projectgebied (rode kader).

4 Verbodsbepalingen

In het projectgebied is het gebruik van de locatie als verblijfplaats van gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) en huismus (*Passer domesticus*) vastgesteld. Uitvoering van de voorgenomen werkzaamheden kan bij de volgende soorten leiden tot een overtreding van de verbodsbepalingen:

- Artikel 3.1 lid 2 en 4 voor de huismus (beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn)
- Artikel 3.5 lid 2 en 4 voor de gewone dwergvleermuis en laatvlieger (beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn)

Andere beschermde soorten zijn tijdens het verkennend en aanvullend onderzoek niet aangetroffen en hun aanwezigheid is niet aannemelijk. De aanvraag voor ontheffing op de Wet natuurbescherming beperkt zich daarom tot de soorten huismus, gewone dwergvleermuis en laatvlieger.

5 Achtergrond van de inventarisatie

De bij de inventarisatie gebruikte methode en technieken zijn beschreven in het rapport van het aanvullend onderzoek (GRASAdvies 2022). Dit bouwt voort op de verkennende quickscan flora en fauna (GRASAdvies 2022). Het aanvullend onderzoek is specifiek gericht op het vaststellen van de aan- of afwezigheid van vleermuis, huismus en gierzwaluw. De aanwezigheid van deze soortgroepen kon op basis van de quickscan niet bij voorbaat uitgesloten worden. De onderzoeksmethodes, opnamemomenten en resultaten van de alle soortgroepen die in het verkennend onderzoek zijn genoemd, staan in detail beschreven in het rapportage aanvullend onderzoek.

5.1 Resultaten van de inventarisatie

5.1.1 Vleermuizen

Verblijfplaatsen

De gehele rand van het meest zuidelijke deel van het gebouw geeft toegang tot verblijfplaatsen. Deze verblijfplaatsen bevinden zich vermoedelijk in de spouw. Het gaat om 1 paarverblijfplaats en 2 zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en 1 zomerverblijf van de laatvlieger. Op verschillende locaties zijn in- of uitvliegende dieren waargenomen, zie de paarse stippen op afbeelding 5.1. De op 1 na onderste locatie betreft het verblijf van de laatvlieger met 2 uitvliegende individuen. De gewone dwergvleermuizen vlogen individueel de verblijven in.

Foerageergebieden

Binnen het projectgebied zijn er geen specifieke foerageergebieden waargenomen. Nabij de tuinen van de beide burens en het pleintje aan de oostzijde zijn in het voorjaar 3-5 foeragerende gewone dwergvleermuizen, in het najaar op dezelfde locaties 1-3 van dezelfde soort.

Vliegroutes

De dieren vlogen via verschillende lijnen kriskras door het gebied heen, ook na het uitvliegen. Van en naar de verblijfplaatsen van de vleermuizen zijn geen vliegroutes aangetoond.

5.1.2 Huismus

Verblijven van huismussen zijn aangetoond op verschillende locaties, zie de rode stippen op afbeelding 5.1. drie hiervan bevinden zich binnen het projectgebied. De heg bij de burens aan de westzijde is intensief in gebruik als schuil- en foerageerplaats. De gevel van het pand aan de oostzijde is ook intensief in gebruik als schuil- en foerageerplaats, net als de tuin van de burens aan die zijde, en de omliggende tuintjes bij het pleintje.

Afbeelding 5.1: Waarnemingen. Rood zijn verblijfplaatsen van de huismus, paars van de vleermuizen.

6 Effecten van de werkzaamheden

Vleermuizen

Bij de verbouwing zal van het zuidelijkste pand het laagste deel worden gesloopt. Op deze locatie zijn momenteel twee verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig, 1 van de gewone dwergvleermuis in het te slopen deel, en 1 van de laatvlieger, in de rand van het hogere deel wat behouden blijft. De gehele door vleermuizen gebruikte dakranden zullen in stand worden gehouden, waardoor er een zeer groot oppervlakte aan verblijfplaats aanwezig is en blijft. Enkel het meest zuidelijke deel, dat wat lager is, zal worden gesloopt. Hierdoor zal een verblijf van de gewone dwergvleermuis verdwijnen en dat van de laatvlieger verstoord. Ook is dit laatste verblijf mogelijk niet meer toegankelijk doordat het nieuw te bouwen gebouw hoger wordt. Hierdoor is de aan- en uitvliegroute belemmerd.

Het verblijf van de laatvlieger is gecompenseerd door het plaatsen van een speciale kast. Deze is geplaatst met de zelfde oriëntatie als het huidige verblijf, maar dan op het woonhuis. De kast hangt hoger voorheen, waardoor er ruime uitvliegmogelijkheid is. Ook gewone dwergvleermuizen kunnen van deze kast gebruik maken. Hiermee zijn de te verwijderen verblijven ruimschoots gemitigeerd en gecompenseerd.

Voordat het gebouw en daarmee de verblijven worden gesloopt, zullen de verblijven ongeschikt worden gemaakt. Zie hoofdstuk 8 voor de te nemen maatregelen.

Huismussen

Twee van de drie verblijven zullen verdwijnen door de ontwikkeling, waarbij de meest noordelijke behouden blijft. De gehele dakrand van het woonhuis is geschikt als nestplaats voor de dieren, deze blijft in stand en beschikbaar. Ook in de directe omgeving zijn meer dan voldoende geschikte nestlocaties voor huismussen. Hierdoor zijn de dieren ten alle tijden voorzien van een verblijfplaats, en zal de staat van instandhouding niet in gedrang komen door de ontwikkeling. Ook is de gewenningstijd zodoende niet van belang. Werkzaamheden zullen plaatsvinden buiten de kwetsbare periode van de soort, welke van 1 maart tot (1 september) 1 oktober loopt.

7 Wettelijk belang en alternatievenafweging

Maatschappelijk belang

De opdrachtgever is voornemens om het huidige pand te verbouwen en uit te breiden. Hierdoor kan het bedrijf verder groeien waardoor er meer ruimte is voor werk en eventueel werknemers. Het biedt daarom 0065tra kansen voor werkgelegenheid. Deze kansen kunnen werkloosheid en baanonzekerheid in de omgeving tegen gaan. Werkloosheid op zich kan leiden tot een verhoogd niveau van stress en daardoor lichamelijke klachten (Hanisch, 1999; Winefield, 1995; Latack et al., 1995). Hierdoor komen mensen snel in een neerwaartse spiraal terecht in gedachten en hun manier van leven. Zonder het verdiende geld kan men op den duur een minder goed onderkomen of basiszorg betalen. Dit vooral in combinatie met de stijgende prijzen. Hierdoor ontstaan opnieuw problemen zoals stress, somberte, eenzaamheid en fysieke gezondheidsklachten (KRO. NCRV, 2018).

Alternatieve locatie

Het slopen van het huidige pand en herbouwen op een andere locatie levert meer stikstofuitstoot, materialen verbruik en mogelijk ook meer overlast op voor mens en dier. Daarnaast zou de initiatiefnemer het huidige pand moeten verkopen aan een onbekende koper met onbekende ontwikkelingsplannen en zelf opzoek gaan naar een ander gebied wat zowel tijd als geld kost. Verder blijft het bestemmingsplan hetzelfde wat opnieuw tijd geld en materiaal kan schelen.

Voorgenomen periode.

Door het gebouw voor 15 oktober (na 1 september) al ongeschikt te maken voor vleermuizen, kunnen deze dieren het makkelijkste uitwijken naar een andere verblijfplaats. Deze periode valt ook buiten het broedseizoen van huismussen waardoor de meeste verblijfplaatsen van huismussen al niet meer in gebruik zijn. Een extra controle door een huismussendeskundige zorgt voor garantie dat deze soort niet in het gedrang komt. Door twee weken later te beginnen bestaat de mogelijkheid dat de werkzaamheden voor aanvang van het nieuwe broed/ kraamseizoen al uitgevoerd zijn waarna het gebouw opnieuw beschikbaar is. Op deze manier worden de negatieve effecten op vleermuissoorten en huismussen geminimaliseerd.

Geen andere werkmethode

Alleen intern verbouwen bereikt niet de gewenste ontwikkeling voor de initiatiefnemer. Juist door op locatie uit te breiden hij/zij ervoor dat de schade geminimaliseerd blijft maar hij wel genoeg opslag en werkcapaciteit heeft voor zijn bedrijf.

8 Maatregelen

Om de negatieve effecten van de voorgenomen werkzaamheden op de in hoofdstuk 5 beschreven functies van de soorten zoveel mogelijk te voorkomen, te beperken en/of te compenseren, zijn aanvullende maatregelen noodzakelijk.

8.1 Mitigerende en compenserende maatregelen

Vleermuizen

Door voor de sloop het stuk dakrand te voorzien van 'exclusion flaps' over een deel van de rand en de rest van de rand dicht te maken met vulschuim, zorgt men ervoor dat de verblijfplaats niet langer toegankelijk is voor vleermuizen. Het ongeschikt maken gebeurt tijdens de minst kwetsbare periode van de gewone dwergvleermuis. Exclusion flaps zorgen ervoor dat de dieren nog wel uitvliegen maar niet terug in kunnen vliegen. Na 3 tot 5 dagen met goed weer, wordt er een uitvliegcontrole uitgevoerd om na te gaan of het ongeschikt maken een succes was. Na vrijgave, mag het stuk dakrand en het gebouw verwijderd worden. Hierbij wordt de spouw van het blijvende gebouw niet beschadigd en zo veel als mogelijk vrij gehouden van verstoring. Inpandig hebben de vleermuizen de mogelijkheid om naar een rustiger deel van de spouw te verplaatsen. Tijdens en na de ontwikkeling is de gehele spouw van het gebouw met de dakranden beschikbaar als verblijfplaats. Daarnaast is er een permanente vleermuizenkast inde vorm van een dakrandbak (bouw is vergelijkbaar met de vleermuiskast VML1 van Unitura) geplaatst als extra mitigatie en compensatie van de verblijfplaatsen die vernield en mogelijk ongeschikt worden. Deze grote kast is geschikt voor zowel gewone dwergvleermuizen als laatvliegers, zie bijlage 1 voor een foto).

Huismus

Ook voor de huismus moeten er 2 verblijfplaatsen ongeschikt gemaakt worden. Het te behouden huis, aan de straatzijde, heeft ruim voldoende geschikte verblijflocaaties voor de huismus, evenals andere gebouwen in de directe omgeving. Deze zijn nog niet in gebruik. Wanneer de activiteiten plaatsvinden in het broedseizoen, moeten uiterlijk twee weken voorafgaand aan het broedseizoen de te verdwijnen nestplaatsen ongeschikt gemaakt en gehouden worden om te voorkomen dat deze bewoond zijn tijdens de uitvoering van de activiteiten. Na het broedseizoen geldt dat gestart mag worden met het ongeschikt maken van de nest- en rustplaatsen als geconstateerd is dat de nest(en) zijn verlaten en er geen sprake is van een koude periode (voorlopig op nieuwe warme periode en dus broedmogelijkheden). Ook in periodes met vorst kunnen verblijfplaatsen namelijk bewoond zijn; daarom moet het ongeschikt maken van verblijfplaatsen plaatsvinden wanneer het nest niet actief in gebruik is als broed- en/of slaapplek (bijvoorbeeld buiten periodes met winterse omstandigheden).

Kunstverlichting

Tijdens en na de werkzaamheden wordt er geen gebruikgemaakt van kunstverlichting om de vleermuizen niet te storen. Bij het toch plaatsen van kunstverlichting met als functie van beveiliging, wordt deze verlichting niet hoger dan 1,5 meter van de grond aangebracht en zal dit naar beneden gericht staan. Hierdoor is er geen lichtstraling op de verblijfplaatsen van vleermuizen gericht. Vleermuizen zoeken dikwijls hun verblijfplaatsen op een hoogte hoger dan 1,5 meter waardoor bij afscherming door bijvoorbeeld een lampenkap, lichtvervuiling op deze soorten wordt voorkomen.

9 Gunstige staat van instandhouding

9.1 Gewone dwergvleermuis

Landelijk

Uit de conclusie van de landelijke staat van instandhouding voor de Gewone dwergvleermuis komt het volgende naar voren:

Verspreidingsgebied:	Gunstig
Populatie:	Onbekend
Leefgebied:	Onbekend
Toekomstperspectief:	Onbekend
Totaal:	Onbekend

Ondanks dat de soort algemeen is, is er weinig bekend over de landelijke gunstige staat van instandhouding (Wageningen University & Research 2019).

De gewone dwergvleermuis is afhankelijk van geschikte ruimtes in onze bebouwing zoals de spouwmuren en is in Nederland de meest wijdverspreide en talrijkste vleermuissoort. Evenals op landelijk niveau is ook op provinciaal niveau veel onbekend over de gunstige staat van instandhouding. De populatie is een lange tijd achteruitgegaan maar wordt na 1986 weer in toenemende aantallen waargenomen (Compendium voor de Leefomgeving (CLO) 2022). Voor de gewone dwergvleermuis is voor het ijkjaar een gunstige referentiewaarde bepaald van 300.000 tot 600.000 individuen (Ottburg & van Swaaij 2014). De gunstige referentiewaarde wordt nog steeds gehaald (Provincie Gelderland 2018).

Provinciaal- Gelderland

Binnen de provincie Gelderland huisvest naar schatting 12% van de populatie gewone dwergvleermuizen, aangezien de provincie 12% van het Nederlandse oppervlakte beslaat (van Norren *et al.* 2019). De schatting is dat de populatie bestaat uit ca. 36.000 (36.000-72.000) gewone dwergvleermuizen in Gelderland. Er is huidig nog geen betrouwbaar kwantitatief beeld van de omvang van de populatie van de gewone dwergvleermuis in Gelderland. Het is daarom niet te beoordelen of de populatie gewone dwergvleermuizen een stabiele of wellicht een lichte achteruitgang laten zien. Het toekomstperspectief van de gewone dwergvleermuis in Gelderland is als verslechterend beoordeeld. Dit is voornamelijk omdat er zorgen zijn over het verlies aan geschikte verblijfplaatsen, maar ook sterfte bij sloop, na-isolatie en NOM-renovatie

9.2 Laatvlieger

Landelijk

Uit de conclusie van de landelijke staat van instandhouding voor de Gewone dwergvleermuis komt het volgende naar voren:

Verspreidingsgebied:	Onbekend
Populatie:	Onbekend
Leefgebied:	Onbekend
Toekomstperspectief:	Onbekend
Totaal:	Onbekend

Ondanks dat de soort algemeen is, is er weinig bekend over de landelijke gunstige staat van instandhouding (Korsten, 2022).

In Nederland is er weinig bekend over de verblijfplaatsen en welke eisen laatvliegers stellen aan deze verblijfplaatsen, in het bijzonder m.b.t. kraamverblijfplaatsen en winterverblijfplaatsen. Het zijn voornamelijk spleetbewoners wiens verblijfplaatsen moeilijk onderzocht kunnen worden. Hij wordt vooral in daken aangetroffen, ook wel achter gevelbetimmering en in spouwmuren. Kraamgroepen gebruiken vaak een compact netwerk (dicht bij elkaar gelegen) van kraamverblijfplaatsen (Rosenau, 2001). In grote gebouwen bevinden ze dat kraamnetwerk soms in en hetzelfde gebouw (Harbusch & Racey 2006, Simon e a. 2004). Incidenteel duiken er laatvliegers op in vleermuiskasten maar door het lage percentage is de geschiktheid van de kasten voor laatvliegers moeilijk te bepalen. De kennis over de verblijfplaatsen komt nu voornamelijk uit enkele (semi-) wetenschappelijke publicaties (Korsten, 2022).

Provinciaal- Gelderland

Ondanks dat verschillende verspreidingskaarten aangeven dat de laatvlieger algemeen voorkomt in Gelderland, is het niet duidelijk wat de staat van instandhouding is van de laatvlieger. Het is daarom niet te beoordelen of de populatie laatvliegers een stabiele of wellicht een lichte achteruitgang laten zien. Het toekomstperspectief van de laatvlieger in Gelderland is als verslechterend beoordeeld. Dit is voornamelijk omdat er zorgen zijn over het verlies aan geschikte verblijfplaatsen, maar ook sterfte bij sloop, na-isolatie en NOM-renovatie.

9.3 Huismus

Landelijk

Uit de conclusie van de landelijke staat van instandhouding voor de huismus komt het volgende naar voren:

Verspreidingsgebied:	Gunstig
Populatie:	Ongunstig-ontoereikend
Leefgebied:	Ongunstig-ontoereikend
Toekomstperspectief:	Ongunstig-ontoereikend
Totaal:	Ongunstig-ontoereikend

De landelijke staat van instandhouding is voor de huismus beoordeeld als ongunstig-ontoereikend. Leefgebieden voor de huismus nemen af door verstening en gebrek aan nestgelegenheden (Schoppers *et al.*, 2022).

Provinciaal

De huismus komt voor in vrijwel alle atlasblokken van Nederland. Omdat het aantal atlasblokken met voorkomen van de huismus in de afgelopen 10 jaar niet substantieel is veranderd is de trend beoordeeld als stabiel. De soort komt overal voor met uitzondering van gebieden waar bebouwing ontbreekt of in wijken waar geen nestgelegenheid en/of voedsel aanwezig is (van Manen 2020). De soort heeft veel profijt van een gevarieerde, liefst wat rommelige, omgeving met siertuinen, groentetuinen, kleinschalige kippenhouderij en braakliggende gronden (Shaw *et al.* 2011; Moudrá *et al.* 2018). Deze omstandigheden zijn steeds minder aanwezig binnen het stedelijk gebied (Schoppers *et al.* 2022).

De populatie huismussen is sinds 1975 ongeveer gehalveerd, versnipperd geraakt en kleiner geworden. De soort lijkt zich in het jaar 2000 weer te stabiliseren (Sovon 2022). Ook laat de laatste tien jaar een licht herstel als broedvogel zien (<5% toename per jaar). De stadsvogelbalans 2022 laat echter een andere trend zien (Schoppers *et al.* 2022). Vogelsoorten, waaronder de huismus, kenmerkend voor de groene leefomgeving in de stad gaan in aantal achteruit. Dit impliceert dat het groen in oppervlakte en/of kwaliteit is afgenomen. De huizenbroeders zijn gemiddeld met 10% achteruitgegaan.

Overtreding van artikel 3.1 lid 2 en 4 Wnb (opzettelijk verstoren van vogels) is niet van toepassing wanneer de activiteit niet van wezenlijke invloed is op de gunstige staat van instandhouding van de soort (artikel 3.1 lid 5). De hierboven beschreven voorgenomen activiteiten, in combinatie met de voorgestelde mitigerende en compenseren maatregelen leiden aantoonbaar niet tot een wezenlijk negatief effect op de gunstige staat van instandhouding van de soort.

10 Conclusies en aanbevelingen

Vleermuizen

Binnen het projectgebied zijn verschillende vleermuisverblijven aanwezig, waaronder een groot gebouw met aan alle zijden dakranden die als toegang gebruikt worden tot de spouw. Deze spouwen zullen beschikbaar blijven waardoor er een verblijf met zeer veel microklimaten aanwezig is. Daarnaast is er op het te behouden woonhuis permanent een dakrandbak geplaatst als verblijf voor zowel gewone dwergvleermuizen als laatvliegers (en mogelijk andere soorten). Hierdoor zijn de verblijfplaatsen voor vleermuizen in het projectgebied ten alle tijden geborgd, ook al wordt een van de verblijven verwijderd en een andere mogelijk verstoord. Voordat het zuidelijkste gebouw, en daarmee de verblijven, worden gesloopt, zullen de verblijven tijdig ongeschikt worden gemaakt in de minst kwetsbare periode.

Voor het verwijderen van een zomerverblijf van de gewone dwergvleermuis en het mogelijk verstoren van een zomerverblijf van de laatvlieger, is een ontheffing op de Wet natuurbescherming nodig.

Huismussen

Twee van de drie verblijven zullen verdwijnen door de ontwikkeling, waarbij de meest noordelijke behouden blijft. De gehele dakrand van het woonhuis is geschikt als nestplaats voor de dieren, deze blijft in stand en beschikbaar. Ook in de directe omgeving zijn meer dan voldoende geschikte nestlocaties voor huismussen. Hierdoor zijn de dieren ten alle tijden voorzien van een verblijfplaats, en zal de staat van instandhouding niet in gedrang komen door de ontwikkeling. Werkzaamheden zullen plaatsvinden buiten de kwetsbare periode van de soort, welke van 1 maart tot (1 september) 1 oktober loopt.

Voor het verwijderen van twee nestlocaties van huismussen is een ontheffing op de Wet natuurbescherming nodig.

11 Literatuur

BIJ12 (2022). Kennisdocument huismus *passer domesticus*, 63 p.

Korsten (2022). Werkbare mitigatiemaatregelen voor de laatvlieger *Eptesicus serotinus*.

Schillemans, Brekelmans, Limpens en Vreugdenhil (2015). Aangepast ecologisch werkprotocol voor vleurmuizen sloop gebouwen Islala klinieken Weezenlanden Zwolle. Zoogdierenvereniging 31 p.

Bijlage 1: Foto's projectgebied

Het te verwijderen lager gelegen gebouw en de dakrand aan het te behouden gebouw.

De voor nesten van huismussen geschikte dakrand van het woonhuis.

De permanente vleermuizenkast, geschikt voor zowel de gewone dwergvleermuis als de laatvlieger.